

**KUUDEN SUURIMMAN KAUPUNGIN ESITYS
KAUPUNGINKEHITTÄMISEN EAKR-RAHOITUSTA VARTEN**

Helmikuu 2013

Avoimet ja ketterät kaupungit

Avoimen ja ketterät kaupungit on Suomen kuuden suurimman kaupungin rakennerahastojen toimenpideohjelmaan valmisteleva strateginen kaupunkikehityksen erityisohjelma. Ohjelma vastaa TEMin erityisohjelmahaulle asettamaan tavoitteeseen **uuden tiedon ja osaamisen hyödyntäminen**. Mukana ohjelmassa ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Oulu ja Turku, eli ns. kuutoskaupungit. Ohjelma toteuttaa myös TEM:n 06/2012 julkistaman kaupunkipolitiikan toimenpideohjelman tavoitetta kaupunkiseutujen kilpailukyvyyn myönteisestä kehityksestä.

Avoimen ja ketterät kaupungit -ohjelman perustana on yhteiskuntakehitys kohti yhteisöllisyyttä, avoimuutta ja saavutettavuutta. Tätä kehitystä kaupungit tukevat ohjelmakauden aikana uusilla avauksilla avoimen osallisuuden, tiedon, rajapintojen ja innovaatioympäristöjen kehittämiseksi. Ohjelman ensisijainen tarkoitus on vahvistaa Suomen kilpailukykyä käyttämällä suurimpia kaupunkiseutuja uusien innovaatioiden kehitys- ja kokeiluympäristöinä. Toiminta perustuu koko kaupunkiyhteisön – kaupunkilaisten, yritysten ja julkisen sektorin – yhteistyöhön. Kaupungit tuottavat ohjelmassa parempia palveluita kaupunkilaisille ja liiketoiminnan edellytyksiä yrityksille. Ohjelman tulokset ovat kaikkien Suomen kaupunkien ja kuntien käytettävissä.

Suuret kaupungit ovat vetovoimaisia alueita. Lähes puolet Suomen väestöstä ja yrityksistä sijoittuu mukana olevien kaupunkien seutukuntiin¹. Ne ovat kasvun ja työllisyyden moottoreita sekä innovaatioiden ja tietoon perustuvan talouden keskuksia, joiden erityishaasteita ovat mm. vähähiilisen talouden ja kestäväen kehityksen edistäminen, köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisy ja kilpailukyvyyn edistäminen. Suuret kaupungit joutuvat myös usein vastaamaan elinkeinoelämän rakenteellisten muutosten haasteisiin ensimmäisten joukossa.

Kaupunkiemme on luotava valmiudet ratkaista nämä haasteet pysyäkseen toimintakykyisinä, ja sen jälkeen otettava edelläkävijän asema globaalissa innovaatiotaloudessa. Verkottuneessa yhteiskunnassa käytetään osallisuutta tukevia ja niihin perustuvia palveluita. Ihmisillä on monia tapoja olla mukana päätöksenteossa ja palvelutuotannossa. Yhteisöllinen, horisontaali tehokkuus lisää merkittävästi tuottavuutta. Julkinen sektori vauhdittaa uusien ratkaisujen syntymistä avaamalla tietonsa ja palvelurajapintansa yritysten ja yhteisöjen hyödynnettäväksi.

Kuuden suurimman kaupungin ryhmä on maantieteellisesti riittävän kattava ja väestöpohjaltaan riittävän suuri muodostamaan maailmanluokan referenssiympäristön. Toisaalta ryhmä on riittävän kompakti sopimaan konkreettisia yhteisistä toimenpiteistä. Kuutoskaupungit aikovat tulla tulevien vuosien aikana edelläkävijöiksi sekä *kaupunkiyhteisön* että *ympäristön* kannalta kestävässä kaupungistumisessa. **Avoimet ja ketterät kaupungit** –hankkeen ytimessä on ymmärrys siitä, että kaupunki on ekosysteemi, jonka eri osa-alueet riippuvat toisistaan. Kaupungit ovat mahdollistajia, jotka rakentavat yhteistyötä yli toimija- ja toimialarajojen. Älykkäät kaupunkipalvelut yhdistävät eri sektoreja koulutus- ja terveystalouksista energiaan, liikenteeseen, logistiikkaan ja resurssien hallintaan. Koko kaupunkiyhteisö on mukana: viranomaiset, yritykset ja erityisesti kaupunkilaiset.

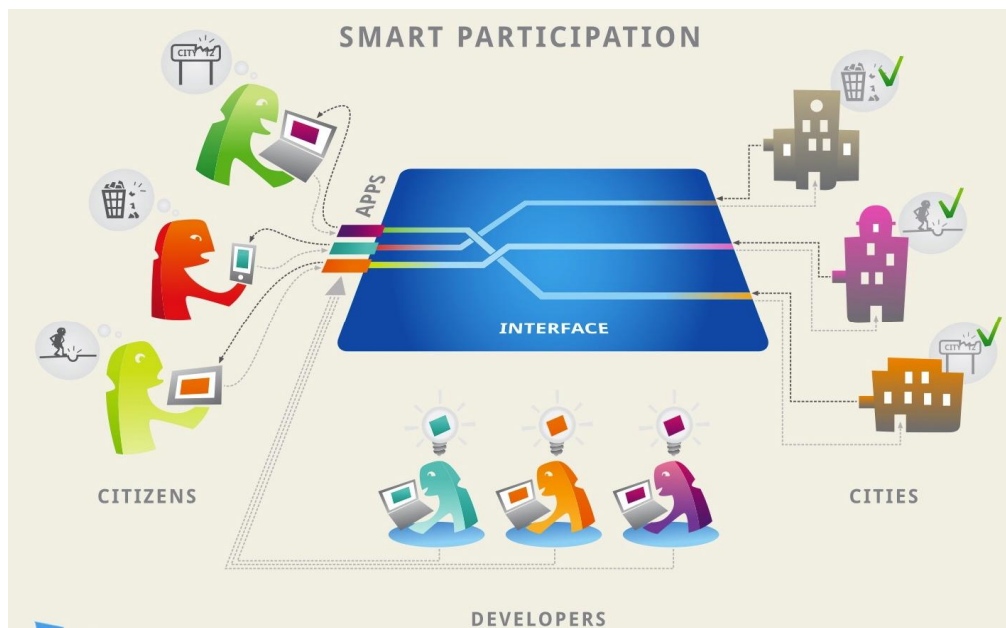
Avoin kaupunki on muutosvoimia ja kehittämiskärkeä mahdollistava ohjelma, joka luo tilaisuuksia innovatiivisille, pilottiluonteisille kaupunkikehityshankkeille. Yksi tehokkaimmista tavoista mahdollistaa yhteistyö ja yhteentoimivuus on avoin malli, joka mahdollistaa ketterän toiminnan ja uudet innovaatiot. Ohjelmassa rakennetaan kaupunkiseutujen yhteistä älykkäiden palvelujen ekosysteemiä tekemällä yhteistyötä kolmella akselilla:

¹ Suomen Kuutoskaupungit –tilasto-julkaisu, Helsingin tietokeskus 2007

- **AVOIN OSALLISUUS** – kaupungit ottavat kaupunkilaiset mukaan päätöksentekoon ja toiminnan kehittämiseen.
- **AVOIN DATA** – kaupungit avaavat julkisen datansa ja harmonisoivat palvelurajapintojaan.
- **AVOIMET INNOVAATIOALUSTAT** – kaupungit luovat yhteisiä toimintaympäristöjä, joissa sekä kaupunkilaiset että yritykset kehittävät uutta osaamista.

Yhteistyöllä haetaan suuruuden ekonomiaa. Internet -liiketoiminta perustuu mahdollisuuteen saada palvelulle nopeasti valtavia käyttäjämääriä. Myös kaupungeissa digitaaliset ratkaisut ovat yhä merkittävämmässä roolissa. Ne eivät kuitenkaan vielä toimi yhteen. Kaupunkien sisäisen ja kaupunkien välisen yhteistyön avulla kaupunkiyhteisöt saavat tehokkaasti, nopeasti ja joustavasti käyttöönsä uusimmat ja kätevimmat työkalut ja käytännöt. Toimintaympäristöjä yhtenäistetään niin, että Turussa kehitetty palvelu toimii myös Oulussa – tai Pariisissa.

Avoimet ja ketterät kaupungit ei ole toimialasidonnainen hanke, koska älykkäiden palvelujen ekosysteemi liittyy useimpiin kaupungin toimialoihin. Suurempaa palvelukokonaisuutta rakennetaan pienempien, käytännöllisten pilottien ja kokeilujen avulla. Osahankkeita toteutetaan eri kaupungeissa siten, että toimivia ratkaisuja monistetaan nopeasti muihin kaupunkeihin. Kaupungit valitsevat kokeiluihin omia ja yhteisiä painopistealueitaan. Ohjelman avulla toteutettuja pilotteja on mahdollisuus laajentaa ja jatkokehittää varsinaisilla toimenpideohjelman toimintalinjojen rahoituksella pilottivaiheen jälkeen.



SDK, Service Development Kit, tarkoittaa työkaluja, joita teknologiayritykset tarjoavat kehittäjilleen. Eurooppalaisessa CitySDK-hankkeessa kaupungit hyödyntävät samalla mallilla kehittäjäyhteisöä palveluiden kehittämisessä. Ensi vaiheessa palveluja tuotetaan kaupunkilaispalautteen, liikenteen ja matkailun toimialoilla. Tavoitteena on kaksitasoinen, sekä paikallinen että kaupunkien välinen yhteentoimivuus: SDK mahdollistaa kehittäjien (yritysten ja kaupunkilaisten) osallistumisen kaupunkipalvelujen ideointiin ja tuottamiseen, toimintaympäristöjen yhteensopivuus taas mahdollistaa Helsinkiin kehitetyn palvelun toimimisen vaikkapa Roomassa.



Investointitoimenpiteet

Avoimet ja ketterät kaupungit -ohjelma linkittyy kansallisiin toimiin, kuten ICT 2015 –ohjelmaan, VM:n Avoimen datan kansallisiin toimiin, INKA-ohjelmaan ja Suomi 2030 –tulevaisuusselonteon teemoihin.

Prioriteetti 1: Avoin osallisuus - kaupunkiyhteisö mukaan!

Code4America ja Code4Europe ovat kumppanuusohjelmia, jossa tuodaan lahjakkaita web-kehittäjiä, koodareita, palvelusuunnittelijoita ja kasvuyrittäjiä määrääjäksi julkiselle sektorille. Huippuosajaajat, ns. kumppanikoodarit, työskentelevät mm. uusien sovellusten parissa, tavoitteena edistää kaupunkien avoimuutta ja tehokkuutta. Tavoitteena on luoda kannustavia ja konkreettisia esimerkkejä myös ohjelman ulkopuolisille kaupungeille. Code4Europe on juuri värvänyyt ensimmäiset koodarinsa viiteen eurooppalaiseen kaupunkiin, Suomessa Helsinkiin. Pidempään toimineessa Code4America -ohjelmassa on ollut kahden vuoden aikana mukana lähes 20 kaupunkia ja 50 koodaria. <http://codeforamerica.org/>

Avoin hallinto on suomalaisen yhteiskunnan keskeinen arvo. Avoinuuden lisääminen luo kansalaisille yhä paremmat mahdollisuudet osallistua ja kokea osallisuutta. Toimintakulttuurien avoimuus sekä lisää tietoutta yhteiskunnan rakenteista että aktivoi kansalaisia niiden kehittämiseen. Kaupunkilaisilla on taitoja ja resursseja, joita kaupunkihallinnolta puuttuu.

Yksi tulevien vuosikymmenten suurimmista muutostekijöistä on tieto- ja viestintäteknologioiden mahdollistama laajamittainen yhteisöllisyys. Sen avulla verkottuneet kansalaiset pystyvät toteuttamaan asioita, jotka olivat aiemmin mahdollisia vain suuryrityksille tai suurille julkisille organisaatioille. Esimerkiksi Wikipedia tai Linux –käyttöjärjestelmä ovat tästä esimerkkejä; joukkoistamalla tehtyä Wikipediaa julkaistaan jo yli sadalla kielellä, ja painettuna teoksena se olisi yli 3000 tuhatsivuisen kirjan laajuinen. Sosiaalinen, avoin toimintamalli perustuu nopeaan julkaisemiseen, vastuun jakamiseen ja

avoimuuteen. Sekä ideat että toteutukset ovat kaikkien nähtävissä ja hyödynnettävissä. Laaja yhteisö mahdollistaa työn jakamisen ja virheiden korjaamisen kustannustehokkaasti.

Luottamus on yksi sosiaalisen ajan tärkeimmistä pääomista. Kysymys on sosiaalista mediaa laajemmasta muutoksesta, jossa yhteisöllisyys on merkittävä arvonluontia ja tehokkuutta lisäävä tekijä.² Suomella on tässä globaali etulyöntiasema. Pohjoismaiset yhteiskunnat ovat rakentuneet luottamusperustalle jo vuosikymmenten ajan: kuten the Economist totesi laajassa artikkelissaan helmikuussa 2013, luottamuksen johdosta Pohjoismaat ovat kykeneviä nopeaan muutokseen³. Luottamukseen perustuva ketteryys on kilpailuvaltti. Hyvinvointiyhteiskunnan konseptien kehittäminen vientituotteiksi maailman kasvumarkkinoille Aasiaan, Etelä-Amerikkaan ja Afrikkaan on meille merkittävä mahdollisuus. Suomalaiset kaupungit ovat näiden innovaatioiden kasvualustoja ja kokeiluympäristöjä.

Uusi hyvinvointiyhteiskunta on siis vuorovaikutteinen. Tekeminen on demokratiaa.⁴ Kuutoskaupungit edistävät Avoimet ja ketterät kaupungit –ohjelmassa laajamittaisesti kaupunkilaisten osallistumista kaupungin hallintoon ja toimintaan. Parempi hallinnon läpinäkyvyys ja palvelujen saavutettavuus sekä sosiaaliset innovaatiot vähentävät osaltaan segregatiota. Erityisesti nuoret otetaan huomioon lähialueen palvelujen suunnittelussa. Luottamuspääoma lisääntyy.

Osallistuminen

Osallistavassa budjetoinnissa kansalaiset ja järjestöt osallistuvat budjetin laatimiseen vuosittain mm. kansalaisyhteiskunnissa, verkkoympäristössä ja teemallisissa suunnittelufoorumeissa. Osallistavalla budjetoinnilla priorisoidaan käyttömenoja sekä seurataan julkisten varojen käyttöä. Malli on levinnyt parinkymmenen vuoden aikana satoihin kaupunkiin eri puolilla maailmaa. Mobiililaitteilla ja IT-työkaluilla voidaan merkittävästi laajentaa osallistumista suunnitteluprosesseihin. Osallistavaa budjetointia on kokeiltu mm. Helsingin nuorisotoimessa.

Kaupunkidemokratialle ei ole yhtä oikeaa tapaa toimia. Tulevaisuuden lähi- ja kaupunkidemokratia on monimuotoista, tilannekohtaista osallistumista esimerkiksi viralliseen ja epäviralliseen budjetointiin⁵, ideointiin, kaupunkitilaan ja päätöksentekoon. Samaan aikaan kun äänestysaktiivisuus on laskenut, esimerkiksi kuluttaja-aktivismi ja virallisten kanavien ulkopuolinen osallistuminen on kasvanut. Ohjelma-alueella tuetaan uudistuksia, jotka lisäävät kuntalaisten osallisuutta mm. asuinalueiden suunnitteluun, päätöksenteon valmisteluun ja päätöksentekoon. Osallistumiskanavat kaupungissa ovat sekä digitaalisia että fyysisiä⁶; kehitettävät sähköiset osallistumisympäristöt saavat tuekseen kaupunkiyhteisöä aktivoivia toimintamalleja ja prosesseja.

Ohjelmassa luodaan erilaisia tiedottamisen, aktiivisen osallistumisen ja vaikuttamisen järjestelmiä ja teknologiaratkaisuja sekä testataan näitä käytännössä.⁷ Toimenpiteet lisäävät kaupunkilaisten mahdollisuuksia saada tietoa kaupungin nykytilasta ja tulevista muutoksista sekä vaikuttaa niihin. Erityistä huomiota kiinnitetään prosessien omistajuuteen. Todellinen vaikutusmahdollisuus on tärkein motivaatio kaupunkilaisten osallistumiselle.

² Nilofer Merchant: *The Social Era*, 2013

³ Adrian Woolridge / *The Economist: Nordic Countries Are Reinventing Their Modern Capitalism*

⁴ VNK, *tulevaisuuselonteon ennakkointiraportti*, teema ”Kansalaisten hyvinvointi ja osallisuus”, 02/2013

⁵ *Tietoa osallistuvasta budjetoinnista esimerkiksi Shah 2007: Participatory Budgeting (World Bank)*

⁶ *Virtuaaliset kanavat eivät riitä - osallistumista on tapahduttava myös fyysisissä tiloissa. Ks. Kivelä ja Viherä 2012: Lähiyhteisöjen tietoyhteiskuntavalmiuksien vahvistaminen paikallisuuden näkökulmasta (Futura 4/12): “- - [Y]hteisöllisyys on alueeseen juurtunutta, laajoihin verkostoihin avautuvaa sekä luottamukseen perustuvaa vuorovaikutusta”.*

⁷ Ramos: *Syvädemokratia, vertaistuotanto ja yhteiset tulevaisuutemme (Futura 4/12)*

Vaikuttamismahdollisuuksia verkon kautta tarjoavat muun muassa avoinministerio.fi ja suomiojoukkoistaa.fi. Nuorille vaikuttamiskanavan tarjoavalla aloitekanava.fi-sivustolla on yli 12000 käyttäjää. Aloitekanavalla ideoidaan parannuksia kuntien toimintaan ja kommentoidaan muiden ajatuksia. Parhaat ideat etenevät aloitteiksi, joita muut käyttäjät voivat tukea. Aloitteet toimitetaan eteenpäin kuntiin, ja aloitteiden etenemistä voidaan seurata. Aloitekanava tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden valmisteluun.

Joukkoistaminen

Yrityksillä on tarve testata tuotteensa tai palvelunsa todellisilla loppukäyttäjillä. Oulu Urban Living Labs (OULLabs) tarjoaa yrityksille ja organisaatioille tämän mahdollisuuden keskeisen voimavaransa käyttäjäyhteisö PATION kautta. Testikäyttäjien joukosta voidaan hakea juuri oikeanlaiset ihmiset testaaajiksi. Tähän mennessä on testattu esimerkiksi erilaisia mobiilisovelluksia, 3D-sovelluksia, terveydenhuollon tuotteita ja palveluita sekä Oulun kaupungin palveluita.

Osallistuvat kaupunkilaiset ovat myös kaupungeille voittamaton resurssi. **Avoimissa ja ketterissä kaupungeissa** käyttäjät otetaan mukaan kehitykseen jo suunnitteluvaiheessa.

Yrity maailmassa on käytetty joukkoistamista liiketoiminnassa onnistuneesti jo vuosien ajan. Amazonin Mechanical Turk joukkoistaa pieniä työsuorituksia. UTest⁸ tarjoaa käyttöön kymmenientuhansien sovellustestaajien työvoiman. IStockPhoto on kuvapalvelu, jonka kautta voi käyttää miljoonia käyttäjien ottamia valokuvia.

Palvelukehittäjien ja koodaajien nopeat "kehittämisleirit" eli **hackathonit** ovat tehokas ja edullinen tapa joukkoistaa sovellusten luomista ja testata uusia asioita. Hackaton on tapahtuma, jossa sovelluskehittäjät rakentavat intensiivisessä, lyhyessä jaksossa kokeiluluonteisia ratkaisuja valittuihin ongelmiin. Tällainen syvällinen, muutamia päiviä kestävä perehtyminen tiettyyn tarkasti rajattuun aiheeseen tuottaa usein lyhyessä ajassa konkreettisia, hyödyllisiä tuloksia. Hackatoneja järjestävät niin ohjelmistotuotantoyritykset, Startupit kuin Yhdysvaltain kongressikin. Mm. Maanmittauslaitoksen karttatiedon avaamista testattiin kehittäjäleirillä.

Kuutoskaupungit kehittävät joukkoistettuja tiedon, osallistumisen ja palvelutuotannon malleja sekä kaupunkilaisten että oman henkilökuntansa ja sidosryhmiensä käyttöön.

Idealinko on Helsingissä kehitetty hallintokuntien rajat ylittävä innovaatioprosessi ja -palvelu. Kaupunkilaiset ja ammattilaiset voivat esittää Idealingossa toiveita, tarpeita ja ideoita, ja yritykset ja järjestöt tarjota ratkaisuja. Idealinko mahdollistaa entistä avoimemman keskusteluyhteyden kaupunkilaisten, työntekijöiden, palveluntarjoajien ja viranomaisten välillä. Haasteita ja ratkaisuja arvioidaan asiantuntijatiimeihin ja vertaisarviointiin perustuvalla evaluointijärjestelmällä, jonka avulla löydetään lupaavimmat aihiot. Prosessi mahdollistaa aihoiden työstämisen pilottihankkeiksi, joiden perusteella tehdään päätökset laajemmasta käyttöönotosta.

Tiekartta: Avoin osallisuus

Kuutoskaupungit:

- kehittävät ja pilotoivat yhteisiä tiedottamisen, osallistumisen ja vaikuttamisen työkaluja
- käynnistävät yhteisen kumppanikoodari –ohjelman uusien ratkaisujen kehittämiseksi
- avaavat päätöksentekojärjestelmänsä kansalaisten ja kehittäjien hyödynnettäviksi
- kouluttavat henkilöstönsä ymmärtämään avointa yhteistyömallia ja toimimaan sen mukaisesti
- hyödyntävät kaupungin sisäisiä resursseja yli virasto- ja hallintokuntarajojen
- kehittävät osallistumisen ja vaikuttamisen seuranta- ja monitorointimenetelmiä

⁸ <http://www.utest.com/>

Prioriteetti 2: Avoin tieto - tietovarannot käyttöön!

Avoimuus julkisissa tietovarannoissa, palvelutuotannossa ja -rajapinnoissa sekä tietojärjestelmien toteuttamisessa luo uudenlaisia palveluita ja liiketoimintaa. Merkittävät innovaatiot syntyvät, kun älykkäät toiminnan tavat kohtaavat kaupungin avoimet tieto- ja toimintaresurssit ja kaupunkilaisten joukkoälyn. Avoin tieto –prioriteetissa kuutoskaupungit avaavat julkista dataansa (avoin data) sekä rajapintojaan (avoimet rajapinnat) yritysten, yhteisöjen ja kansalaisten hyödynnettäviksi.

Avoin data⁹

Avoimella datalla tarkoitetaan julkista tietoa, joka on peräisin alkuperäislähteistä, ajan tasalla, maksutonta, saatavilla ja löydettävissä teknisestä alustasta riippumattomasti, sekä koneellisesti luettavissa ja vapaasti hyödynnettävissä. Lähtökohtana on, että julkisella rahalla tuotettu sisältö on vapaasti saatavilla ja kaikkien käytettävissä.

Julkinen sektori tuottaa valtavasti tietoa: paikkatietoa, ympäristötietoa, liikennetietoa, tilastoja, taloustietoja yms. Data on arvokasta. Euroopan komissio on arvioinut Euroopassa tuotetun julkisen tiedon arvoksi kymmeniä miljardeja euroja vuodessa. Suomen kilpailukyky digitaalisten palveluiden osalta edellyttää uusia avauksia ja uudenlaisten ratkaisujen kehittämistä, joissa avoimella datalla ja tiedon avoimuutta tukevien rajapintojen kehittämisellä on merkittävä osuus.

Tietovarantojen avaaminen mahdollistaa kaupunkiyhteisön osallistumisen kaupungin kehittämiseen yllättävillä ja ennakoimattomilla tavoilla. Se lisää kaupunkilaisten ymmärrystä ja aktiivisuutta oman alueensa toimintaan ja vaikuttamiseen liittyen, tekee hallinnosta läpinäkyvämmän ja parantaa demokratiaa. Avointa tieto tehostaa hallintoa, kun tietoa käytetään kaupungeissa sisäisesti ennakkoinnin, päätöksenteon ja toiminnan tehostamisen tukena.

Tiedon avaaminen ja hyödyntäminen myös luo uusia innovaatioita, kun yritykset ja kehittäjät käyttävät tietoa uusien palvelujen raaka-aineena. Innovaatiot synnyttävät seudulle uutta liiketoimintaa.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen mukaan avoimen paikkatiedon maissa alan yritykset kasvavat 15 prosenttia nopeammin kuin siellä, missä julkisesta kartta-aineistoista joutuu maksamaan kustannusperusteisesti¹⁰.

Myös tutkimus- ja kehitystoiminta hyötyy avoimista tietoa-aineistoista.

Avoimet ja ketterät kaupungit –hankkeessa kuutoskaupungit avaavat tietovarantojaan mahdollisimman laajasti avoimeksi dataksi, hyödyntäen yhteisiä toimintamalleja, julkaisualustoja, lisenssimalleja ja julkaisukanavia. Erityinen huomio kiinnitetään tiedon harmonisointiin ja yhteiskäytettävyyteen.

ICT 2015 – työryhmän tavoitteiden mukaisesti kaupungeissa luodaan avoimen datan ekosysteemi (polku 4)¹¹. Ekosysteemissä kootaan keskeisistä toimijoista muodostuva avoimen tiedon tuottajien ja käyttäjien yhteistyöverkosto ja käynnistetään VM:n koordinoimana datan avaamisen ohjelma.

Tavoitteena on myös koota avoimen datan osalta osaajapooli ja kehittäjämalli. Työ käynnistetään jokaisessa kuutoskaupungissa. Kaupunkeihin värvätään kuhunkin omia asiantuntijoita tekemään konkreettista datan avaamisen työtä yhdessä kaupunkien yksiköiden kanssa.

⁹ Avoimesta datasta ovat kirjoittaneet esimerkiksi Ala-Pietilä 2012: 21 polkua kitkattomaan Suomeen, 23-25; Berners-Lee: <http://5stardata.info/>; Open Data Institute: <http://www.theodi.org/>; Poikola, Kola ja Hintikka 2010: Julkinen data - johdatus tietovarantojen avaamiseen.

¹⁰ Suomen Kuvalehti 07/2012, <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/avoin-tieto-tuo-miljardeja-ja-uudistaa-demokratiaa-nain-se-tehdaan>

¹¹ ICT 2015 –työryhmän raportti, 21 Polkua kitkattomaan Suomeen, Pekka Alapietä et al.

Tavoitteena on rakentaa avoimen datan varaan myös kansainvälisesti vientikelpoista liiketoimintaa. Esimerkiksi Tampereen rakentaa Avoin Data -ympäristöön palveluutoilukonseptia, jossa kaupungin reaaliaikaista tietoa hyödynnetään Forge -pilvipalvelulaboratorio -yhteensopivasti ja tarjotaan kolmansien osapuolten käyttöön muodossa, jonka päälle voidaan kehittää uusia palveluja ja sovelluksia.

Eriytynyt haaste tulee olemaan datan harmonisointi kaupunkien kesken. Dataa on valtavasti, ja harmonisointi vaatii fokusointia sen osalta mihin dataan panostus ensijaisesti suunnataan – esim. paikkatiedon, päätöksentekodatan, talousdatan, palvelupistedatan, liikennedatan, jne. osalta. Tiedon laajamittainen avaaminen ja harmonisointi ovat paljon työtä vaativia pitkäjänteisiä toimenpiteitä, jollaisiin koko rahastokauden mittainen ohjelma on juuri oikeanlainen työkalu.

Tampereen kaupunki on velvoittanut konsernimääräyksellä eri hallintokunnat tietoaineistojen avaamiseen. Data tuotetaan kaupungin omille www-sivustoille. Avoin data -sivulle kerätään myös Tampereen kaupungin datakatalogia eli luetteloa kaupungin avoimena julkaistuista tietoaineistoista. Kaupungin tuottamia tietoaineistoja pyritään avaamaan monipuolisesti. Sivulla julkaistaan myös ennakkotietoa tulevista vapaasti hyödynnettävistä datajoukoista.

*Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien yhteisessä **Helsinki Region Infoshare**¹² -hankkeessa avataan Helsingin seutua koskevaa tietoa kaikkien saataville. Tietoa tarjotaan kansalaisten, yritysten, yliopistojen, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä kuntien hallinnon käyttöön. Tarjottava tieto on vapaasti ja maksutta hyödynnettävissä. Hankkeessa*

- **kehitetään** seudun kattava perustietovarantojen ja -aineistojen omistajien verkosto, jonka osapuolet tuottavat, ylläpitävät, jakavat ja kehittävät tietovarantoja yhteistyössä;*
- **avataan** verkoston **tietovarantoja** kaikkien saataville ja maksutta hyödynnettäväksi;*
- **rakennetaan verkkopalvelu**, jonka avulla data on helposti käytettävissä; ja*
- **pilotoidaan avoimen tiedon toimintamallia** sekä tiedon tuottajien että loppukäyttäjien näkökulmasta.*

Rajapinnat

Datan avaaminen on ensimmäinen askel kohti avointa kaupunkipalvelujen ekosysteemiä. Tavoitteena on myös, että palveluiden käytettävyyttä parannetaan niin, että ne ovat helposti hyödynnettävissä eri tarkoituksiin. Ekosysteemin sisällä määritellään ja kehitetään yhteen toimivia rajapintoja. Tavoitteena on, että kaupungeissa olisi mahdollisimman laajasti käytössä samat rajapintastandardit, jota tuetaan kaikissa kaupungeissa. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. sitä, että käytettyjen ratkaisujen ominaisuudet ja piirteet ovat mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti kuvattavissa ja niitä on helppoa analysoida, soveltaa ja tarvittaessa laajentaa. Näin sovellusten kehittäminen helpottuu, markkina sovelluksille kasvaa, sovellustarjonta laajenee ja kaupunkilaisen osallistumismahdollisuudet lisääntyvät.

Yhtenä tärkeänä pilottipalveluna kaupungeissa kehitetään asukkaiden palautteiden vastaanottamisen avointa ulkoista rajapintaa, jolla ulkopuolisten kehittäjien sovellukset voivat lähettää vastaanottamaansa palautteet kaupungin järjestelmään. Rajapinnassa käytetään useassa kaupungissa käytössä olevaa standardia GeoReport v2, joka tunnetaan paremmin nimellä Open311¹³.

Tiekartta: Avoin data ja rajapinnat

Kuutoskaupungit:

- *avaavat tietovarantojaan mahdollisimman laajasti avoimeksi dataksi ICT 2015 – ehdotuksen mukaisesti*

¹² Helsinki Region Infoshare: <http://www.hri.fi/fi/>

¹³ Open 311 – standardista: http://wiki.open311.org/GeoReport_v2

- *kehittävät yhdessä metatiedoiltaan (myös valtion tiedon kanssa) yhteensopivat datakatalogit jakaen kehitystyön tulokset myös verkoston ulkopuolisille kaupungeille, kunnille ja kuntatoimijoille (kuten liikelaitokset ja yhtyeenliittymät)*
- *harmonisoivat datan rakenteeltaan mahdollisimman yhteensopivaksi ja vertailukelpoiseksi*
- *perustavat alueelliset, mutta yhteistyötä tekevät avoimen datan "clearing house" toiminnot*
- *synkronoivat tiedon avaamisen aktiviteetit valtion vastaavien toimintojen kanssa soveltuvien osin, VM:n koordinoimana*
- *ottavat käyttöön mahdollisimman kitkattomat lisenssiehdot avoimelle datalle ja rajapinnoille*
- *avaavat tarvittavat rajapinnat kaupungin järjestelmiin ekosysteemin hyödynnettäväksi*
- *käynnistävät ja vakiinnuttavat yhteistyömallit kehittäjäyhteisöjen kanssa*
- *toteuttavat ketteriä pilotti- ja kokeiluhankkeita eri toimialojen palveluissa yhteistyössä yritysten ja kehittäjien kanssa*

Prioriteetti 3: Avoimet innovaatioalustat: uutta luomaan!

Kaupunkiyhteisö on kaupunkilaisten ja kansalaisorganisaatioiden, yritysten ja julkisten toimijoiden muodostama kokonaisuus. Kaupunki toimii, kun koko kaupunkiyhteisön osaaminen on käytössä. Palveluja ideoidaan, jalostetaan ja tuotetaan koko kaupunkiyhteisön yhteistyönä; mukana ovat julkisten tahojen lisäksi, yritykset, järjestöt ja kaupunkilaiset. Uudet ratkaisut mahdollistavat joustavan vastuun jakamisen ja palvelujen tuottamisen eri toimijoiden kesken.

Tämä vaatii onnistuakseen innovaatioalustoja ja -ympäristöjä, työkaluja joilla kaupunkiyhteisön kanssa tehdään yhteistyötä jatkuvasti. Innovaatioalustat voivat olla sekä sähköisiä että fyysisiä toimintaympäristöjä. Työ liittyy temaattisesti myös prioriteettiin 1, Avoin osallisuus.

Espoo toteuttaa Espoo-tarinaa. Toteutusta varten on perustettu viisi poikkihallinnollista kehitysohjelmaa, joilla vauhditetaan uusien ratkaisujen aikaansaamista tärkeimpiin haasteisiin. Operatiivisen johtamisen lisäksi ohjelmiin on liitetty poliittinen ohjaus. Se tapahtuu ohjelmien ohjausryhmien kautta. Ohjelmia ovat osallistuva Espoo, nuorten elinvoimaisuus, ikääntyvä Espoo, kestävä kehitys sekä kilpailukyky, innovatiivisuus ja yrittäjyys.

Tosielämän testiympäristöt – Living Labit

Living Lab on tosielämän kehitysympäristö. Living Labissa tuodaan julkiset tahot, yritykset ja käyttäjät innovoimaan ja kehittämään palveluja yhdessä. Ne ovat tehokas tapaa tuoda uusia näkökulmia kaupunkikehitykseen.

Living Labit ovat organisoituneet kansainvälisesti vuonna 2006 perustettuun European Network of Living Labs (ENoLL) –verkostoon, jossa on jo yli 300 jäsenorganisaatiota. Suomalaiset ovat olleet edelläkävijöitä Living Lab –toiminnassa, ja kuutoskaupungeissa on tehty onnistunutta Living Lab -työtä; mm. Oulun OULLabs, Tampereen Suuntaamo ja pääkaupunkiseudun Helsinki Living Lab ja Laurea Living Labs Network ovat tästä esimerkkejä.

Living Labien organisointitavat ja käytännöt ovat kuitenkin hyvin hajanaisia, ja monen living labin toiminnasta puuttuu jatkuvuus. Yksittäisistä onnistumisista huolimatta living lab –toiminnan tulokset ovat kokonaisuutena jääneet varsin laihoiksi erityisesti yritysten osallistamisen sekä tuote- ja

palvelukehityksen näkökulmasta. Haasteeksi on muodostunut asiakas- ja markkinarajapinnan hallinta, johon syynä on usein ollut kehitystoiminnan organisoitumattomuus ja uniikin osaamisen puute.¹⁴

Ohjelmassa luodaan uudenlaista, jatkuvaa yhteistyötä Living Labien välille, sekä kehitetään ja tuotteistetaan Living Labien toimintatapoja osana kaupunkikehitystä. Näin kuutoskaupungit muodostuvat uusien tuotteiden ja palveluiden kehityslaboratorioiksi.

Samalla kaupungit avaavat myös tilojaan ja toimintaympäristöjään kaupunkiyhteisön käyttöön. Julkisten rakennusten ja paikkojen monikäyttöisyys lisää viihtyvyyttä ja toimintamahdollisuuksia ja on julkisen talouden kannalta tehokasta. Tiloissa järjestettävät tapahtumat luovat hedelmällisiä kohtaamisia eri alojen toimijoiden välille. Yhtenä erityisenä kehityskohteena ovat maantieteellisesti laajalle alueelle sijoittuvat kaupunkiyhteisöt (esim. Oulu), joissa vahvistetaan kaupungin identiteetin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden yhteensovittamisesta luomalla Living Lab –malleja hyödyntäen alueellisesti kattavia yhteisöllisen kaupunkikulttuurin toimintaverkostoja. Toimintatavasta on hyviä kokemuksia maailmalta (ns. Lyonin malli).

Kaupunkilaisten lisäksi toinen tärkeä Living Labien käyttäjäryhmä ovat kaupunkien työntekijät. Kaikissa organisaatioissa on paljon hiljaista tietoa, minkä käyttöön ottaminen lisää sekä organisaation uudistumiskykyä että työyhteisön työntytyväisyyttä. **Avoimen ja ketterät kaupungit** –ohjelmassa kehitetään esimerkiksi malleja, joilla kaupungin työntekijöitä siirtyy määrääjäksi kehitysorganisaation palvelukseen. Tällöin kehittämiseen saadaan substanssiosaamista, ja ympäristönvaihdos taas virkistää työntekijää. Myös kaupunkien väliset vaihto-ohjelmat ovat hyvä malli.

ICT- ja media-alojen tarpeista syntynyt Tampereen Uusi Tehdas –toimintakonsepti on luonut useita menestyksekkäitä innovaatioalustoja tavoitteena törmäyttää yritysten osajat, opiskelijat ja tutkijat tuoreine ideoineen. Mukana on n. 130 yritystä. ICT- ja peli-puolella tuloksena on syntynyt n. 200 uutta innovaatiota ja näiden kehittämishankkeisiin on sijoitettu useita miljoonia euroja. Uusia muille aloille synnytettyjä ja synnytettäviä avoimia ympäristöjä ovat älyliikenteen ITS Factory, koneenrakennuksen ja energiateknologian innovaatiokeskus Konela, media-alan osaamiskeskus Mediapolis sekä hyvinvointipalveluiden innovaatioympäristö Kaupin kampukselle.

Innovatiivisten hankintojen innovaatioalusta

Oulu ja Vantaa ovat mukana kansainvälisessä SILVER –hankkeessa (www.silverpcp.eu/), jossa kehitetään viiden eri maan hankintayksikköjen yhteisönä eurooppalainen PCP (pre-commercial procurement eli esikaupallinen kilpailutus) -prosessi ja haetaan sen avulla uusia robotiikkaan perustuvia ratkaisuja ikääntyneiden kotona asumisen tueksi.

Tulevaisuuden haasteet edellyttävät uudenlaisia tapoja tuottaa palveluja. Niitä varten tarvitaan erityisesti kuntien, palvelujen käyttäjien ja palvelutuottajien yhteistyötä ja oivalluksia. Kaupungit ovat erittäin merkittäviä palvelujen ja ratkaisujen ostajia, joissa tehtävien julkisten hankintojen avulla voidaan edistää uusien ratkaisujen syntymistä.

Avoimissa ja ketterissä kaupungeissa otetaan uusien palvelujen tai toimintamallien syntyminen sekä yksityisen ja kolmannen sektorin ja palvelujen käyttäjien innovaatiopotentiaali huomioon. Tavoitteena on muuttaa julkisten hankintojen käytäntöjä siten, että hankinnat edistävät yritysten mahdollisuuksia kehittää menestyviä uusia tuotteitaan ja palveluita¹⁵. Tämä vaatii onnistuakseen innovaatioalustan, työkaluja joilla yritysten kanssa tehdään yhteistyötä jatkuvasti, myös jo hankintoja valmistellessa.

¹⁴ Reijo Kohonen: Living Labit kansalliseksi menestystekijäksi -hanke, kolumni TEMin ylläpitämällä www.udl.fi -sivustolla

¹⁵ Julkisten hankintojen avoimuudella tarkoitetaan sekä hankintaprosessien avoimuutta yrityksille, että tehtyjen hankintojen kulujen avoimuutta kaupunkilaisille.

Turun kaupunki on uudistamassa hankintakäytäntöjään siten, että hankintaresursseista osa varataan TKI-toimintaan. Tavoitteena on päästä koko kaupungin tasolla tapahtuvaan toimintamallin muutokseen, joka on käytössä myös palvelutoiminnassa.

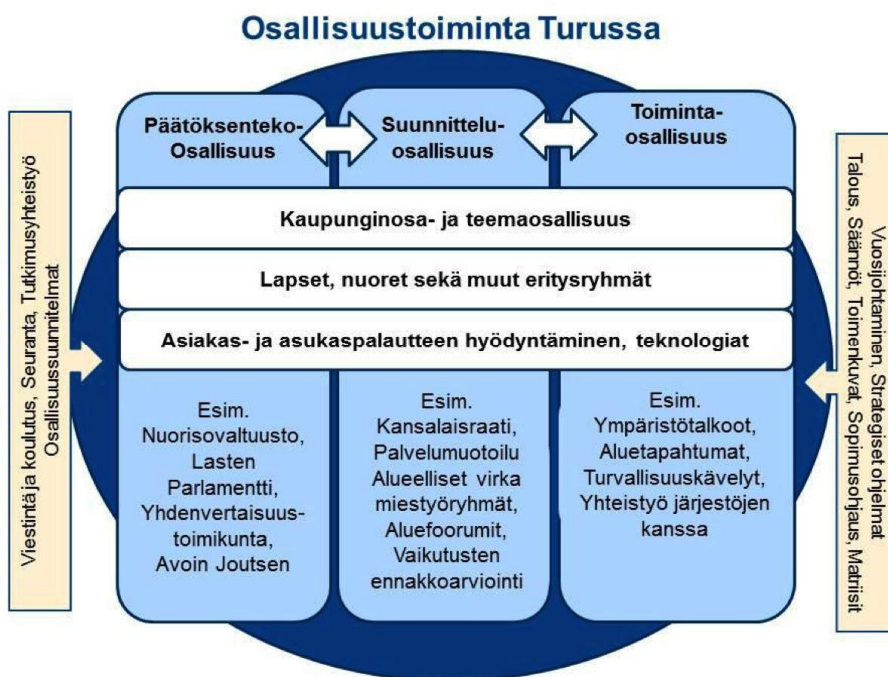
Avoimet ja ketterät kaupungit –ohjelmassa kuutoskaupungit jakavat parhaita käytäntöjään strategisten ja innovatiivisten hankintojen alueella, ja kehittävät yhdessä hankintojen työkalupakkia. Työtä tehdään yhdessä eri alojen yritysten kanssa. Suurin haaste tulee olemaan uusien käytäntöjen juurruttaminen osaksi arjen toimintakulttuuria. Tätä varten palvelutuottajat ovat koko ajan toiminnassa mukana. Toimintaympäristö koostuu sekä fyysisistä kohtaamisista että sähköisistä työtiloista.

Tampereen Vuoreksen asuntoalueelle toteutettiin jätehuollon järjestämiseksi innovatiivinen putkikeräysjärjestelmä, joka toimi ratkaisun tuottaja MariMaticille ensireferenssinä seuraavaan toteutukseen Mekkaan. Vastaavia esimerkkejä aluerakentamishankkeiden innovatiivisista hankinnoista, jotka ovat toimineet edelläkävijämarkkinan luojana, on useita.

Tiekartta: Avoimet innovaatioympäristöt

Kaupungit...

- kehittävät kaupunkien Living Lab –ympäristöjä ja niiden yhteentoimivuutta
- jakavat parhaita käytäntöjä käyttäjälähtöisestä kehittämisestä
- kehittävät käyttäjälähtöisiä sähköisiä työkaluja ympäristöystävällisten kaupunkiratkaisujen kehittämiseen
- kehittävät yhteisiä malleja osaajien innovaatio- ja vaihto-ohjelmiin
- avaavat prosessejaan, tilojaan ja tapahtumiaan kaupunkiyhteisön käyttöön
- kehittävät yhdessä innovatiivisten hankintojen työkaluja ja osaamista
- edistävät kukin uusien innovaatioiden syntymistä innovatiivisten hankintojen avulla
- käyttävät yhdessä hankintavoimaansa avoimiin rajapintoihin perustuvien ratkaisujen toteuttamiseksi tietojärjestelmähankeissa



Esimerkki: Turun kaupungin osallisuusmalli

Ohjelman hyödyt eri osapuolille

Hyödyt kaupungeille

Kaupungeissa on hallussaan monenlaisia resursseja, kuten kaupunkiyhteisön osaamista, palveluiden raaka-aineena toimivaa dataa ja kokemuksia jaettavaksi toisten kaupunkien kanssa. Avoin malli mahdollistaa resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Suomen suurimpien kaupunkien tiiviillä yhteistyöllä ja kaupunkiyhteisön aktivoimisella voidaan rajallisilla resursseilla saavuttaa merkittäviä vaikutuksia. Kaupungit testaavat erilaisia tapoja tuottaa palveluita. **Avoimet ja ketterät kaupungit** edistää laaja-alaisesti mm. avoimen tiedon jakelu- ja käyttötapoja ja vaikuttamis- ja innovaatioalustoja sekä monistaa sopivilta osin käyttöön paikallisesti ja kansainvälisesti testattuja toimintatapoja.

Eryteisesti sähköisissä palveluissa saavutetaan suuria käytettävyy- ja kustannusetuja, jos palvelulla on riittävän suuri käyttäjämäärä. Vain yksittäisen kaupungin kokoiset palvelut ovat suhteessa kalliita toteuttaa. Tiedon ja palvelujen laatu paranee, kun resursseja ja osaamista tuodaan yhteen. Vaikka ohjelmassa tavoitellaan yhteisiä, monen kaupungin ratkaisuja, ovat tärkein työväline eri kaupungeissa tehtävät nopeat kokeilut. Niiden avulla toteutetaan konkreettisia, heti käyttöön otettavia palveluja.

Ratkaisujen yhteisen kehittämisen ohella kaupungit testaavat, jakavat ja ottavat käyttöön niitä tukevia toimintamalleja sekä parantavat osaamisen vaihtoa. Kuutoskaupungit ovat myös kukin jo toteuttaneet hyvin toimivia ratkaisuja, joiden pohjalta voidaan rakentaa monen kaupungin yhteisiä palveluita ja käytäntöjä. Ratkaisujen tunnistaminen, suunnittelu ja toimeenpano on kustannustehokkaampaa. Tavoitteena on oppia yhdessä avoimen ja ketterän toimintamallin mahdollisuuksista ja tehdä kehitystyötä yhdessä pilotoiden.

Kaupunkien toiminta muuttuu; siitä tulee nopeampaa, tehokkaampaa ja joustavampaa. Joustavuus - resilienssi – mahdollistaa menestymisen nopeasti muuttuvassa maailmassa. Rakentamalla paremmin yhteen toimivia kaupunkeja ja kuutoskaupungit rakentavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia eri alojen yrityksille. Kaupunkilaisten palvelukokemus paranee, kun tutut arjen palvelut toimivat samalla tavoin myös uudessa kotikaupungissa.

Hyödyntämällä avoimen hallinnon mahdollisuuksia ja ottamalla tulevaisuuden trendien, kuten kaupungistumisen, kaupunkiyhteisön osallistumishalukkuuden ja teknologian tarjoamat mahdollisuudet huomioon kuutoskaupungit antavat koko kaupunkiyhteisölle mahdollisuuden osallistua.

Kaupunkiyhteisön yhteistyöstä hyötyvät kaikki; kaupungit voivat rakentaa kestäväää kilpailukykyä kansainvälisessä innovaatiotaloudessa, kaupunkilaiset saavat parempia palveluita ja vaikutusmahdollisuuksia kaupungeissaan, ja yritykset mahdollisuuksia uuteen liiketoimintaan.

Hyödyt yrityksille

Avoimet ja ketterät kaupungit synnyttää uutta osaamista, liiketoimintaa ja työpaikkoja. Vaikka kaupunkien haasteet ovat samanlaisia, ovat kaupunkiratkaisut vaikea liiketoiminta-alue, koska eri kaupunkien toimintaympäristöt ovat keskenään kovin erilaisia jopa saman maan sisällä. Yhtenäisempi markkinapaikka ja tarpeeksi suuri pilottialue muodostavat maailmanluokan pilottiympäristön. Palvelut voidaan kehittää Suomessa, ja täällä saadun osaamisen varassa skaalata

maailmalle. Yritykset oppivat prosessit ja saavat työkaluja, joiden avulla palvelujen monistaminen paikalliset olosuhteet huomioiden on sujuvampaa.

Koska Avoimet ja ketterät kaupungit on toimialariippumaton innovaatio-ohjelma, se tarjoaa uusia mahdollisuuksia esimerkiksi ICT-taloille, paikkatietopalveluyrityksille, turvallisuusalalle, liikennepalvelujen kehittäjille, tunnistin- ja anturiteknologioiden kehittäjille, clean- ja greentech – ratkaisujen toimittajille, media-alalle ja eri palvelusektoreille, kuten matkailuun.

Keskustelusta poimittua: *“Nokia haluaa olla mukana Avoimissa ja ketterissä kaupungeissa. Yli kahden miljoonan ihmisen hankealue on maailmanluokan juttu.”*

Hyödyt TKI-toimijoille

Kuutoskaupungit ovat Suomen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan keskuksia. Ohjelma tuo paljon hyötyjä korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille, sekä yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan.

Kaupunkien avaama ajantasainen tieto ja rajapinnat ovat arvokasta pääomaa tutkimuksen käyttöön.

Konkreettiset Living Labit ja testausympäristöt mahdollistavat uusien ratkaisujen kehittämisen ja testaamisen todellisissa käyttöympäristöissä ja –tilanteissa.

Mm. nopeasti kehittyvät big data-, cloud computing- ja data mining –tutkimusalueet hyötyvät paremmin saatavilla olevasta ja avoimesta kaupunkitiedosta. Paikkatietoratkaisuja on erityisen hyödyllistä kehittää kaupunkiympäristöön. IT-alan ja eri toimialojen yhteistyö, hyvinvointipalveluista liikenneratkaisuihin, tuo tärkeää monialaisuutta tutkimustyöhön.

Ratkaisujen tueksi ja työn onnistumisen arvioimiseksi kootaan pitkäjänteistä ja kattavaa tutkimusdataa eri toimenpiteiden vaikutuksista.

Taustatrendit sekä ohjelman yhteys kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin

Avoimet ja ketterät kaupungit –ohjelman taustalla ovat toisaalta kaupunkeihin vaikuttavat globaalit megatrendit, toisaalta Suomessa ja Euroopassa käynnissä olevat kehityskulut ja toimenpiteet. Ohjelman sisältö on suunniteltu siten, että se täydentää muita kaupunkien yhdessä ja erikseen toteuttamia toimenpiteitä.

Trendi: kaupungistuminen

YK:n arvioiden perusteella kaupunkilaisten lukumäärä kasvaa kahdensadantuhannen asukkaan päivävauhdilla: 25 vuoden kuluttua kaupunkilaisia on jo yli kuusi miljardia.¹⁶ Maailman tulevaisuus ratkaistaan kaupungeissa. Tulevaisuuden talouskasvu keskittyy erityisesti kehittyviin kaupunkeihin Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Myös ympäristökysymysten kannalta kaupungit ovat ratkaisevassa asemassa. Euroopan komission Tulevaisuuden kaupunki -visiossa huomispäivän kaupunki on pitkälle edistynyt paikka, joka on ympäristön kannalta vastuullinen, jossa sosiaalinen yhteenkuuluvuus on suurta, asuinympäristöt ovat tasapuolisia ja palvelut kaikkien saatavilla.¹⁷

Maailmanlaajuisessa vertailussa eurooppalainen kaupunkikehitys on onnistunut hyvin. Suomalainen luottamusyhteiskunta on erinomainen kehitysalusta yhteisöllisyyteen perustuville uusille ratkaisuille. Suomen kaupungeissa kehitetyt palvelut viedä muualle maailmaan. Maailmassa riittää kysyntää hyvinvointia lisääville sosiaalisille innovaatioille.¹⁸

Trendi: informationalismi

Informationalismi¹⁹ tarkoittaa informaatioteknologian ja uusien organisoitumismuotojen yhdistelmän mahdollistamaa innovaatiopohjaista tuottavuuskasvua. Merkittävät innovaatiot syntyvät, kun älykkäät toiminnan tavat kohtaavat avoimet tieto- ja toimintaresurssit ja kansalaisten joukkoälyn. Internet – teknologiat mahdollistavat innovaatioiden välittömän testaamisen todellisessa käyttöympäristössä. Myös kaupunkikokemuksestamme digitaalitekologioihin pohjautuvat palvelut muodostavat yhä merkittävemmän osan. Kaupunkien haasteet esimerkiksi turvallisuuden, liikenteen ja ympäristön alueilla ovat kaikkialla samanlaisia. Kaupunkipalvelut eivät kuitenkaan vielä toimi yhteen eri kaupungeissa, jolloin Internetin kaltaista skaalaetua ei saavuteta. Kaupunkien välisellä yhteistyöllä toimintaympäristöjä voidaan yhtenäistää.

ICT 2015: 21 polkua kitkattomaan Suomeen

Pekka Ala-Pietilän työryhmä pohti keinoja maamme IT-alan menestyksen takaamiseksi nopeasti muuttuneessa toimintaympäristössä. Raportissa on monia toimia, jotka liittyvät suoraan kaupunkien toimialaan, kuten yhtenäisen kansallisen palveluarkkitehtuurin nopea luonti, avoimen datan ekosysteemi, kuntien palveluiden digitalisointi, julkisten palvelujen nostaminen edelläkävijöiksi, sekä törmäytys, verkostohankkeet ja osaamiskeskittymät.

Avoimet ja ketterät kaupungit –ohjelmassa toteutetaan konkreettisia kaupunkien toimenpiteitä raportin suositusten toteuttamiseksi. Erityisesti avoimen datan ekosysteemissä kaupunkien tietovarantojen avaaminen on tärkeässä roolissa.

¹⁶ World Urbanization Prospects The 2011 Revision, United Nations publications, 2012

¹⁷ Euroopan Komissio, Aluepolitiikka, Cities of Tomorrow –raportti, 04/2012.

¹⁸ Alternative Worlds - a publication of the National Intelligence Council, USA, 10/2012

¹⁹ Informationalismista eli tietoyhteiskunnallistumisesta esimerkiksi Castells 2000: The Rise of The Network Society (Vol. 1); Himanen 2012: Sininen Kirja

Open Government Partnership

Suomi liittyi syksyllä 2012 Open Government Partnership (OGP) -aloitteeseen, joka käynnistettiin vuonna 2011 YK:n yleiskokouksessa New Yorkissa. Tavoitteena on entistä läpinäkyvämmän, tuloksellisemman ja tilivelvollisemmän hallinnon kehittäminen. Suomen OGP-tavoitteiksi on asetettu²⁰ avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana. Tavoitteet edistävät kansalaisyhteiskunnan omaehtoista toimintaa. Kunnilla on tärkeä rooli suomalaisessa palveluyhteiskunnassa. **Avoimet ja ketterät kaupungit** toteuttaa konkreettisesti OGP –tavoitteita kuudessa suurimmassa kaupungissa.

Innovatiiviset kaupungit INKA ja kasvusopimukset

Kuutoskaupungit ovat kukin varmistuneet siitä, että ajallisesti samaan aikaan edenneisiin Innovatiiviset kaupungit (INKA) –ohjelmaan ja kunkin kaupunkiseudun kasvusopimukseen on kirjattu **Avoimet ja ketterät kaupungit** –ohjelman tavoitteisiin linkittyvät teemat. Näin voidaan varmistua siitä, että eri toimenpiteet tukevat toisiaan ilman päällekkäisyyksiä. Kaikki **Avoimet ja ketterät kaupungit** –ohjelmassa toteutettavat ratkaisut jaetaan myös muiden kaupunkien ja kuntien käyttöön, tavoitteena kaikin puolin paremmin yhteen toimiva palvelu- ja innovaatioekosysteemi.

Valtioneuvoston Suomi 2030 –ennakointiraportti

Myös Valtioneuvoston tulevaisuusselontekoa varten toteuttamassa ennakointiraportin painopistealueita ovat mm. ”Hallinto mahdollistajana” ja ”Kansalaisten osallisuus ja hyvinvointi”. Raportissa todetaan, että yksi länsimaiden ja Suomen kilpailukyyn kannalta tärkeimmistä ilmiöistä on talouskasvun painopisteen siirtyminen kehittyviin maihin. Kasvun seurauksena keskiluokka kasvaa kaikkialla maailmassa. Kasvu lisää yksilöiden voimaa, jonka tuloksena syntyvät yhteisölliset toimintamallit muuttavat valtarakenteita.²¹ Pienuus on Suomen voimavara, koska se mahdollistaa uusien asioiden kokeilun, nopean toiminnan ja päätöksenteon. Raportin tavoittelemassa tulevaisuudessa Suomi on poikkeuksellisen hyvä mahdollistaja ja digitaalisen hallinnon edelläkävijä. Hallinto ja kansalaisyhteiskunta on kytketty sulavasti yhteen, ja myös kansalaiset ja yritykset osallistuvat palvelujen tuotantoon. Nopeassa muutoksessa tärkeää on sopeutumiskyky ja kimmoisuus (resilienssi).²²

Avoimet ja ketterät kaupungit edistää kokeilukulttuuria kaupungeissa, ja toteuttaa konkreettisesti ennakointiraportin tavoitteita. Kuutoskaupungit ovat uusien innovaatioiden mahdollistajia.

Kansainvälinen yhteistyö

Suomen menestyksen avain on osaamisen hyödyntäminen kansainvälisesti. Kuutoskaupungit ovat erittäin hyvin verkostoituneita toimijoita. **Avoimet ja ketterät kaupungit** –ohjelmassa voidaan jakaa tietoa ja kokemuksia myös tavanomaisia kansainvälisiä yhteistyökanavia laajemmin, jakamalla kontakteja ja tietoa kaupunkien kesken.

Yhteistyötä varten rakennetaan kumppanuuksia maailman edelläkävijäkaupunkien ja muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi **Eurocities –verkoston** ja **European Network of Living Labsin** puitteissa, sekä toteutetaan fokuoituja best practice –tutkimuksia valituista edelläkävijäkaupungeista. Kaikki tieto jaetaan kuutoskaupunkien kesken sekä laajemminkin kaupunki-innovaatioiden kehittäjien käyttöön.

²⁰ Open Government Partnership Valtiovarainministeriön sivuilla:

http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/0238_ogp/index.jsp

²¹ Alternative Worlds - a publication of the National Intelligence Council, USA, 10/2012

²² Suomi 2030, Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ennakointiraportti, 02/2013

Oulun kaupunki hakee täydentävää osaamista globaalien verkostojen kautta. Esimerkiksi startup -ekosysteemiä on kehitetty yhteistyössä Dr. Eyal Benjamin kanssa joka on nelinkertainen sarjayrittäjä ICT ja Automotive -aloilta ja tällä hetkellä hän johtaa ja on tutkijana Academic College of Tel-Aviv Jaffa:n StartHub -yrittäjyyskeskuksessa. Dr. Eyal Benjamin käy luennoimassa Oulun korkeakouluissa ja startup -keskuksissa sekä sparraa kaupunkia startup -ekosysteemin kehittämiseen liittyen.

Tiedon jakaminen ja viestintä

Yksi Avoimet ja ketterät kaupungit –ohjelman keskeinen tavoite on saattaa kaupunkien sisäisen ja kaupunkien välisen yhteistyön avulla kaupunkien käyttöön tehokkaasti, nopeasti ja joustavasti uusimmat ja toimivimmat työkalut, käytännöt ja toimintamallit. Yhdessä kaupungissa kehitetty palvelu tai innovaatio pyritään saamaan käyttöön mahdollisimman monessa muussakin kaupungissa.

Toimivien ratkaisujen ja parhaiden käytäntöjen monistamista kaupungista toiseen vauhditetaan tukemalla ohjelman piloteista ja käytännön kokeiluista saatavien oppien, kokemusten ja tulosten keruuta, taltiointia ja jakamista. Käytössä on monipuolinen työkalupakki:

- virkamiehille, päättäjille ja yhteistyökumppaneille suunnatut koulutukset, oppimateriaalit ja muu dokumentaatio
- ohjelman sisäiset "hackathonit" ja joukkoistaminen – toisilta oppimisen festivaalit
- yhteistyöryhmät pääteemoille sekä valituille osateemoille
- ohjelman yhteistapahtumat, joissa hyviä käytäntöjä jaetaan myös muille kaupungeille ja toimijoille
- sosiaalisen median yhteisöjen ja työkalujen hyödyntäminen

Kokemuksia, oppeja ja parhaita käytäntöjä kerätään talteen ohjelman yhteiseen avoimeen osaamispankkiin. Onnistumisten ohella osaamispankissa analysoidaan myös kokeilujen sudenkuoppia ja pullonkauloja.

Jokaisella ohjelman pilotilla tai kokeilulla on tulosten ja oppien purkutilaisuus, jossa pyritään jakamaan myös kokeilun hiljaista tietoa, suorien tulosten lisäksi. Tiedon jakamisen onnistumista mitataan luomalla tiedon jakamisen, toisilta oppimisen ja kitkan poistamisen tuloskortit yksittäisille kokeiluille ja piloteille.

Ohjelman hallinnointi

Ohjelman päätavoitteena on uusien innovatiivisten ratkaisujen nopea kehittäminen ja levittäminen kuutoskaupunkien välisellä yhteistyöllä. Toiminta jaetaan keskitettyyn koordinoitiohjelmaan sekä alueellisesti hajautettuihin osakokonaisuuksiin, mahdollisimman lähelle todellisia palveluntuottajia ja kaupunkilaisia. Resurssit suunnataan ensisijaisesti itse toimintaan.

Tavoitteena on toimia ohjelman otsikon mukaisesti ketterästi ja toteuttaa sekä yhteisiä toimenpiteitä, joissa ohjelman toimenpiteitä toteutetaan useamman kaupungin yhteistyönä, että yksittäisten kaupunkien pilotteja, joiden tulokset kootaan osaamispankkiin ja jaetaan muidenkin käyttöön. Kaupungit muodostavat osahankkeiden konsortiot kysyntälähtöisesti.